

УДК 811.112.2'373.45.342

ТЕМАТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ПРЯМИХ ЛЕКСИЧНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ З АНГЛІЙСЬКОЇ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Котвицька В. А.

У статті проаналізовано тематичні групи прямих лексичних запозичень з англійської у сучасній німецькій мові. Авторкою виокремлюється та описується склад 21 тематичної групи. Джерелами для відбору фактичного матеріалу слугували тексти німецькомовних періодичних видань та німецької і австрійської художньої прози кінця XX – початку XXI ст. Подано тематичну класифікацію англіцизмів у сучасній німецькій мові.

Ключові слова: англіцизм, тематична група, тематична класифікація, лексична одиниця.

В статье проанализированы тематические группы прямых лексических заимствований из английского языка в современном немецком языке. Автор статьи выделяет и описывает состав 21 тематической группы. Источниками для отбора фактического материала исследования послужили тексты немецкоязычных периодических изданий, а также немецкой и австрийской художественной прозы конца XX – начала XXI в. Предложена тематическая классификация англицизмов в современном немецком языке.

Ключевые слова: англицизм, тематическая группа, тематическая классификация, лексическая единица.

Thematic groups of direct lexical borrowings from English in modern German are analyzed in the article. The author distinguishes and describes the complement of 21 thematic groups (on material of Anglicisms in German press publications and German and Austrian fiction texts of the end of the XX – the beginning of the XXI century). Thematic classification of Anglicisms in the modern German language is given.

Key words: Anglicism, thematic group, thematic classification, lexical unit.

Постановка проблеми та аналіз досліджень і публікацій з теми.

Сучасна лінгвістика, у т.ч. вітчизняна, має значний досвід у вивченні семантики лексичних одиниць різних тематичних груп (О. В. Материнська, Ш. Р. Басиров, А. Ф. Малюга, С. П. Гриценко, Н. В. Гудима, О. А. Лазебна, О. А. Лисенко, І. О. Литовченко, О. В. Поздняков, Н. М. Чернишенко та ін.). Розроблення тематичних класифікацій різних груп лексики, як споконвічної, так і запозиченої, що пропонуються мовознавцями, зумовлені у кожному з досліджень прагненням досягти певної поставленої мети. Незважаючи на те, що існує чимало праць, присвячених дослідженню різних аспектів запозичень, семантика їх окремих типів у німецькій мові-реципієнті досі потребує детального розгляду та вивчення.

Об'єктом дослідження є прямі лексичні запозичення з англійської мови та її американського варіанту.

Мета статті – виявити на основі логіко-поняттєвого аналізу основні тематичні групи прямих лексичних запозичень з англійської мови та її американського варіанту, що входять до групи евідентних (очевидних) запозичень, та визначити і схарактеризувати їх склад.

Джерелами для відбору фактичного **матеріалу** слугували тексти німецьких періодичних видань (газети – DIE ZEIT, WELT KOMPAKT/ DIE WELT компакт, журнали – DER SPIEGEL, NEON, BIO) та німецької і австрійської художньої прози кінця XX – початку XXI ст. (К. Г. Гуфнагель, Г. Грасс, С. Грубер, Т. Дорн, А. Бронскі, Г. Лінд, Д. Кнехт).

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням наукових результатів. Кожна тематична сфера, лексика якої вживається у текстах газет, журналів, а також у корпусі текстів художньої прози, налічує велику кількість англіцизмів. Їх семантичний об'єм у мові-реципієнті певною мірою відрізняється від семантичного об'єму слів-донорів у англійській мові [1, с. 57]. Семантичний

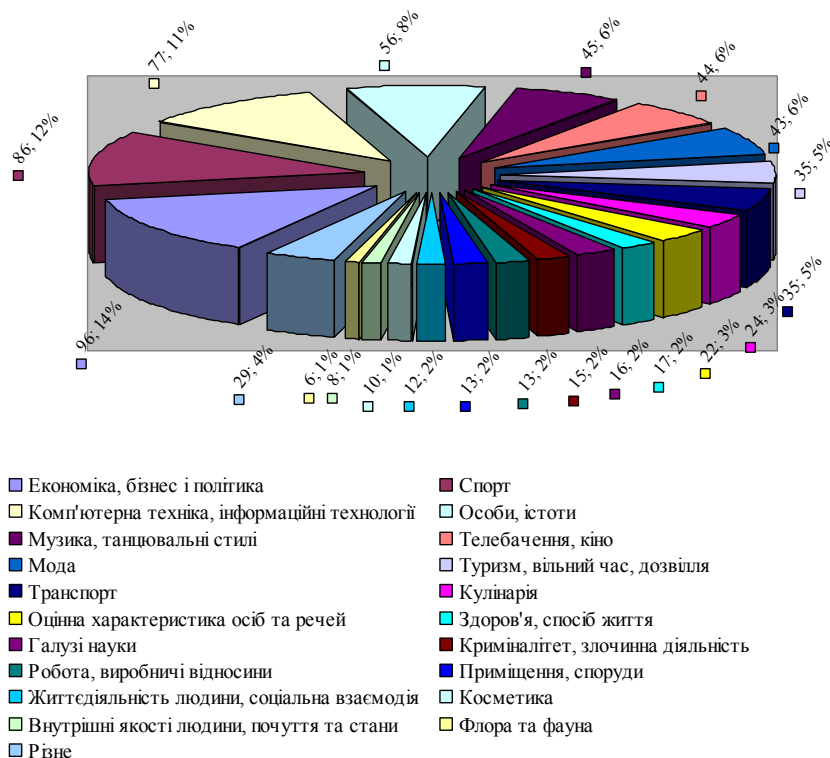
процес зсуву ієрархії значення відбувається в усіх тематичних сферах. Він призводить до переміщення англіцизмів з однієї тематичної сфери до іншої. Зміни у семантиці запозичення можуть відбутися при його переході з термінологічної сфери в загальнолітературну. З огляду на це, інтерес являє собою дослідження семантичних змін запозичень, які представляють кожну окремо взятую групу.

З цією метою усі досліджувані англіцизми було розподілено на 21 тематичну групу (далі – ТГ). Зазначимо, що географічні назви, скорочення (переважно назви інституцій, організацій на кшталт *UNESCO, SAS, OECD* чи назви хвороб (*SARS*)), назви установ, фірм, торгових марок (*Toolwood, Cycle Factory, Trademark Clubmaster*), оказіональні композити (*Double-Income-No-Kids-Dasein, Pop-Ambient-Chill-out-Room, Pretty-Woman-Schmonz*), якими майорять досліджувані тексти, змішані композити типів англійське слово+німецьке слово або німецьке слово+англійське слово та псевдоангліцизми у дослідженні не розглядались.

Зважаючи на полісемантичність більшості англіцизмів, при віднесенні їх до тієї чи іншої групи особлива увага зверталась на частотність випадків актуалізації того чи іншого лексико-семантичного варіанту у мові-реципієнті. Тож, при визначенні тематичної групи, до якої може належати той чи інший англіцизм, спираємось у першу чергу на контексти, в яких наразі найчастіше з'являється запозичення, та на актуалізовані у контекстах значення англіцизмів.

Обчислення показують нерівномірність розподілу об'ємів тематичних груп, у які було виокремлено усі досліджувані англіцизми (див. Діагр. 1).

У ході дослідження з'ясувалося, що найчисельнішою є тематична група "Економіка, бізнес і політика", яка нараховує 96 лексичних одиниць (далі – ЛО). Зважаючи на те, що економіка і бізнес тісно пов'язані з політикою, усі ЛО було об'єднано у спільну ТГ. Тож до названої ТГ потрапили: 1) назви понять, що стосуються бізнесу, економічної, банківсько-фінансової діяльності (*das Listing, das Outplacement, das Outsourcing, das Clearing*); 2) назви осіб, що займаються зазначеними видами діяльності (*der Manager, der Discountbroker*); 3) назви предметів та речей, необхідних для здійснення названих видів діяльності і т.д. (*der Folder, das Cash*); 4) назви зборів і заходів (*das Briefing, das Voting, der Poll*).

Діаграма 1. Продуктивність тематичних груп англіцизмів

Слідом за вказаною тематичною групою розташувалися англiцизми, об'єднані у групу "Спорт". Всього було виявлено 86 лексем, що увійшли до даної ТГ. ТГ "Спорт" включає: 1) назви видів спорту, спортивних iгор (*der Bobsleigh, der Baseball*); 2) назви осіб, які займаються тим чи iншим видом спорту, найменування гравців (*der Boxer, der Batter, der Dribbler*); 3) назви видів діяльності цих осіб, назви видів змагань (*das Jogging, der Sprint*); 4) назви осіб, уповноважених вирішувати питання організації спортивних змагань (*der Promoter*); 5) назви понять, пов'язаних зі спортивними iграми та їх перебігом (*der Slice, der Uppercut*).

Третьою ТГ, яка налічує досить велику кількість англiцизмів (77 ЛО), є ТГ "Комп'ютерна техніка, інформаційні технології". Це може пояснюватися тим, що протягом останніх десятиліть спостерігається невпинний розвиток комп'ютерних технологій. У цій ТГ нами виокремлено такі підгрупи: 1) назви комп'ютерного обладнання (*das Tool, der Router*); 2) назви понять, пов'язаних з комп'ютерними технологіями (*das Batch-Processing, der Thread, das Upgrade*); 3) назви осіб, причетних до роботи з комп'ютерним устаткуванням та комп'ютерними технологіями (*der Blogger*).

ТГ "Особисті, істоти" включає назви осіб (також істоти) та груп осіб, дібраних з різних тематичних груп. До цієї ТГ було віднесено: 1) назви осіб та груп осіб сфери соціальних та особистісних відносин (*der Outsider, der Womanizer, der Boyfriend*); 2) назви осіб за родом діяльності чи осіб, залучених до різних сфер діяльності (*der Streetworker*); 3) назви істот (*der/das Alien*). Загальна кількість ЛО цієї ТГ становить 56 англiцизмів.

ТГ "Музика, танцювальні стилі" містить: 1) назви стилів у музиці (*der Pop, der Swing*); 2) назви танцювальних стилів (*der Hip-Hop*); 3) назви понять, пов'язаних з музикою, музичною продукцією (*der Contest, der Track, der Beat*); 4) назви осіб, що займаються музикою, співом, танцями (*der Jazzer, der Breakdancer*). Загальна кількість запозичень цієї ТГ становить 45 ЛО.

До ТГ "Телебачення, кіно" були включені: 1) назви продуктів кіно і телебачення (*das/die Feature, die/das Movie, der Horrorfilm*); 2) назви предметів і знарядь, необхідних для здійснення телевізійної та кінематографічної діяльності (*das Display, der Dolly*); 3) назви осіб, які займаються цим видом діяльності (*der Cutter, der Producer*). Всього ТГ налічує 44 ЛО.

ТГ "Мода" нараховує 43 ЛО. Сюди належать: 1) назви предметів одягу (*der Coat, die (Pl.) Hotpants, der Bodystocking, der Bodysuit*); 2) назви тканин (*der/das Cloth, der Tweed*); 3) назви осіб, які мають відношення до сфери моди (*der Stylist*); 4) назви понять, пов'язаних з модою (*das Styling, das Piercing*).

У ТГ "Туризм, вільний час, дозвілля" виокремлено: 1) назви закладів, місць відпочинку (*das Resort*); 2) назви осіб, залучених до сфери надання послуг (*die Hostess, der City-Guide*); 3) назви видів діяльності, пов'язаних із відпочинком, розвагами тощо (*das Sightseeing, das Outdoor, der/das Striptease*) – усього 35 ЛО.

Серед ЛО, які увійшли до ТГ "Транспорт" (всього 35 ЛО), є: 1) назви транспортних засобів (*der Buggy, der Liner, das Bike, der/das Shuttle, der Skooter*); 2) назви осіб, які виконують роботу з обслуговування пасажирів (*die Stewardess*); 3) назви дій, пов'язаних з перевезенням та пересуванням (*cruisen, chartern, crashen*); 4) назви документів, які надають право на проїзд у транспорті (*das Ticket*); 5) назви понять, пов'язаних зі сферою транспорту (*Carsharing*).

ТГ "Кулінарія" складають: 1) назви страв (*der Pudding, der/das Sandwich*); 2) назви напоїв (*der Highball, der Whisky, das Ale*); 3) прийомів їжі (*der Lunch*); 4) назви дій, пов'язаних з процесом приготування страв і напоїв, тощо (*mixen*). Загальна кількість ЛО цієї ТГ – 24 лексеми.

Наступна ТГ, яка була визначена як "Оцінна характеристика осіб та речей", є єдиною групою, що не містить іменникових ЛО, і складається з прикметникових ЛО (усього 22), які є: 1) назвами здібностей, внутрішніх якостей осіб або характеристик їх зовнішності, зовнішнього вигляду (*clever, tough, sexy*); 2) інші назви, що характеризують ті чи інші речі (*small, trendy*).

До ТГ "Здоров'я, спосіб життя" було включено: 1) назви понять, що пов'язані зі здоровим способом життя, турботою про здоров'я та станом здоров'я (*das Blackout*); 2) назви станів, пов'язаних з веденням нездорового способу життя,

характеристик цих станів (*der Turn, clean, high*); 3) назви заборонених речовин та назви осіб, які їх вживають (*das Crack, der/das Shit, der Junkie*) – 17 ЛО.

ТГ “Галузі науки” є передбачувано малочисельною. Невелика кількість ЛО (*der Fallout, das Uptake* та ін. – всього 16 ЛО), що увійшли до цієї ТГ, обумовлена вибором матеріалу дослідження.

ТГ “Криміналітет, злочинна діяльність” складають: 1) назви кримінальних правопорушень (*das Carjacking*); 2) назви злочинних об’єднань та їх членів/учасників (суб’єктів злочину) (*die Gang, der Gangster*) – 15 ЛО.

До ТГ “Робота, виробничі відносини” належать: 1) найменування видів роботи та осіб, що її виконують (*der Day-Job, der Fulltimer*); 2) назви понять, пов’язаних із процесом виробництва (*das Onboarding*) – 13 ЛО.

Номінації ТГ “Приміщення, споруди” – запозичення, які є: 1) назвами приміщень (*die Kitchenette, die Lounge*); 2) назвами споруд (*die Mall*) – 13 ЛО.

ТГ “Життєдіяльність людини, соціальна взаємодія” налічує 12 ЛО та об’єднує: 1) назви дій, а також видів діяльності, які описують побут, повсякденне життя людей (*shoppen, der Job, das Babysitting*); 2) назви понять, що розкривають взаємини між людьми та зв’язок із суспільством (*das Outing*).

Однією з найнечисельніших за кількістю англіцизмів виявилась ТГ “Косметика” (10 ЛО). До цієї ТГ було зараховано: 1) назви косметичних засобів (*das Aftershave, der Eyeliner, das Lipgloss*); 2) найменування за наявністю зв’язку зі сферою косметичної індустрії (*das Make-up, das Facelifting, das Peeling*).

Серед ЛО, які було виокремлено у ТГ “Внутрішні якості людини, почуття та стани”, є найменування на позначення: 1) рис характеру людини та її моральних якостей (*die Coolness, die Fairness*); 2) індивідуально-психологічних особливостей, психічних станів (*der Horror*) – 8 ЛО.

У ТГ “Флора та фауна” більшість запозичень становлять назви порід собак, що, ймовірно, зумовлено позамовними чинниками – увагою до кінології та пов’язаного з нею бізнесу (*der Airedaleterrier, der Setter*). Решта англіцизмів цієї ТГ – назви рослин (*die Cranberry*). До цієї ТГ належить 6 ЛО.

Решту англіцизмів у кількості 29 ЛО було об’єднано у ТГ “Різне” через неможливість угруповання загалу залишкової групи за спільною для усіх ознакою (*der Airbrush, das Paperback, der Trick*).

Висновки і перспективи дослідження. Продуктивність виокремлених тематичних груп неоднакова (див. Діагр. 1). У ході дослідження з’ясувалося, що найбільш продуктивними і частотними є англіцизми тематичних груп “Економіка, бізнес і політика” (близько 14% від загалу досліджуваних ЛО), “Спорт” (12%), “Комп’ютерна техніка, інформаційні технології” (11%), що пояснюється значущістю цих понятійних сфер у життєдіяльності німецького соціуму. Перспективним вважаємо вивчення усіх типів запозичень з англійської у сучасній німецькій мові, як евідентних/очевидних, так і латентних/прихованих, у текстах різного типу.

Література

1. Kotvytska V. A. Direkte lexikalische Entlehnungen aus dem Englischen im Wortschatz der deutschen Presse: eine qualitative Analyse des Gebrauchs / V. A. Kotvytska // Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”. Серія: Філологія. Педагогіка: Зб. н. праць. – Київ, 2015. – № 6. – С. 54-58.